

Preken

Uitgave van de Vrijzeniskerk - de Schalm

Preek van de kerkdienst op 9 september 2012, om 9:00 uur in de Vrijzeniskerk te Enschede

12e zondag van de zomer

Voorganger: Gerard van Zanden (gvanzanden@gmail.com)

Eerste lezing: Deuteronomium 4:1-2.9-20

Tweede lezing: Marcus 8:29 - 9:1

Zojuist hebben we twee teksten gelezen waarin we heel veel verschillende dingen gehoord hebben. Waarschijnlijk hebt u niet alles ervan onthouden, maar één woord van Jezus moet u toch wel bijgebleven zijn. “Ga weg, achter mij, Satan!”. Dat zegt Jezus tegen Petrus. Nu heb ik nooit helemaal goed begrepen wat dat te betekenen heeft, waarom Jezus Petrus zo streng bestraft. Dat is toch wel opmerkelijk. Weet u het? Waarom Jezus Petrus voor Satan uitmaakt? En wat betekent dat eigenlijk: Satan? En daarom, dames en heren, om te begrijpen wat Jezus tegen Petrus zegt, wil ik het vanochtend graag met u hebben over Satan. Dat is wel leuk als u vanmiddag bezoek krijgt, en u zegt: ‘Ik was vanochtend in de kerk’. En uw bezoeker vraagt u: ‘O, wat leuk. Waar ging het over?’ en u zegt: ‘over Satan’.

Maar ik weet wel: het is een beladen thema. Je kunt het in de kerk overal over hebben, zelfs over Satan, maar je moet het wel goed doen. Daarom wil ik, om te beginnen, even stilstaan bij de voorstellingen die we zoal hebben van Satan. Misschien zijn die voorstellingen die u van Satan hebt niet zo duidelijk, maar het zal vandaag niet voor het eerst zijn dat u de naam Satan gehoord hebt. En ik zou u nu willen vragen om een klein ogenblik te nemen, zodat u uw eigen voorstelling van Satan voor de geest kunt halen. Als u denkt: dat is oneerbiedig, dan moet u niet meedoen. Een paar seconden.

En, was het een groot ontzagwekkend rood beest? Had dat beest een lange staart, als van een leeuw? Kleine vleugels op zijn rug, als van een vleermuis? Had het hoeven in plaats van voeten, als van een bok? Had hij twee kleine horens op zijn hoofd, alsof het een geit was? Begon het misschien ene beetje naar zwavel te ruiken? Ja? Dan bent u vast een liefhebber van beeldende kunst, of misschien van

stripboeken, of van tekenfilms. Sinds de middeleeuwen wordt Satan namelijk precies zo afgebeeld. Satan is alles wat een engel niet is, hij is precies het tegenovergestelde. Kent u die voorstelling, dat er op je ene schouder een engeltje zit en op de andere een duiveltje? Het duiveltje zegt dat je slechte dingen moet doen, en het engeltje zegt dat je goede dingen moet doen. Een engel, dat weten we wel, dat is een wezentje met een gewaad aan, een engeltje geeft licht, speelt harp en heeft mooie grote witte vleugels van veren op zijn rug. Nu ja, wat deze schattige engeltjes precies te maken hebben met de engelen waarover we in de Bijbel lezen, daarover moeten we het maar eens een andere keer hebben. Wat ik zeggen wil: Satan wordt in de beeldende kunst, in strips, in tekenfilms en soms in speelfilms afgebeeld als alles wat die engeltjes niet zijn.

Ja, dat is onze satan. Zo hebben we hem leren kennen. U voelt het al wel een beetje he. Dat dat allemaal helemaal niets met de Bijbelse Satan te maken heeft. Als Jezus tegen Petrus zegt: "Ga weg, achter mij, Satan!", dan heeft hij het natuurlijk niet over dat rode monster. Maar ja, dat is wat je krijgt als je zoiets probeert te begrijpen door je eigen fantasie de vrije loop te laten. Dan wordt het zo iets vreemds dat het met de Bijbel helemaal niets meer te maken heeft. En dan begrijp je zo'n verhaal uit de Bijbel ook niet meer. En als je het niet begrijpt, heb je er niets aan. Als wij niet begrijpen wat Jezus bedoelt als hij zegt: "Ga weg, achter mij, Satan!", wat moeten wij daar dan mee?

Gelukkig hoeft je er niet op los te fantaseren om een goed beeld te krijgen van Satan. Wat je ook kunt doen, en wat je misschien beter kunt doen, is proberen om al die onzin over Satan eventjes te vergeten. Dat je bij jezelf nagaat wat je allemaal wel niet aan voorstellingen hebt over deze Satan, zoals we dat zojuist gedaan hebben - en dat je het even uitschakelt. Dat kan natuurlijk niet helemaal, want die plaatjes van het rode beest zijn ons van jongs af ingeprent en maak je daar maar eens los van! Maar laten we het proberen. Laten we even proberen om met een schone lei te beginnen en gewoon te luisteren naar wat Marcus nu eigenlijk zegt. In plaats van zelf te bedenken wie of wat Satan wel niet is, laten we dat vanochtend aan Marcus over. Lezen we nu eerst een gedeelte van de tweede Schriftlezing nog een keer. Ik lees u nu voor uit een andere vertaling, de Herziene Statenvertaling uit 2010. Dan hoort u daar ook eens wat uit.

Onderweg stelde Hij Zijn discipelen een vraag; Hij zei tegen hen: Wie zeggen de mensen dat Ik ben? En zij antwoordden: Johannes de Doper; en anderen: Elia; en weer anderen: Een van de profeten. En Hij zei tegen hen: Maar u, wie zegt u dat Ik ben? En Petrus antwoordde en zei tegen Hem: U bent de Christus. En Hij gebod hun streng dat zij met niemand over Hem zouden spreken.

En Hij begon hun te onderwijzen dat de Zoon des mensen veel moest lijden en verworpen worden door de oudsten en overpriesters en schriftgeleerden en gedood worden en na drie dagen opstaan. En dit woord sprak Hij vrijuit. En Petrus nam Hem apart en begon Hem te bestraffen, maar Hij keerde Zich om en terwijl Hij Zijn discipelen aankeek, bestrafte Hij Petrus en zei: Ga weg achter mij, satan, want u bedenkt niet de dingen van God, maar die van de mensen.

Met dit verhaal begint de tweede helft van het evangelie naar Marcus. “Hij begon hun te onderwijzen dat de Zoon des mensen veel moest lijden en verworpen worden door de oudsten en overpriesters en schriftgeleerden en gedood worden en na drie dagen opstaan.” Dat is precies wat er gaat gebeuren in die tweede helft van het evangelie. En de discipelen wisten: deze Zoon des mensen, de Mensenzoon, dat was hij, dat was Jezus zelf. Jezus zelf moest dit alles ondergaan. Niet omdat hij daar zo naar verlangde. Zijn lijden was echt. “Mijn ziel is zeer bedroefd, tot stervens toe,” zegt hij in de hof van Getsemane. Maar het *moest* gebeuren. De zoon des mensen *moest* veel lijden, hij *moest* verworpen worden door de oudsten en de overpriesters en de schrifgeleerden, hij *moest* gedood worden en hij *moest* na drie dagen opstaan. Dat was beloofd was het Oude Testament *moet* nu in vervulling gaan, het moet waar worden! Dat is wat Jezus nu te doen staat, dat is de zware taak die hem te wachten staat in de tweede helft van het evangelie naar Marcus.

“Jezus sprak dit woord vrijuit.” Niet in raadselen, niet in gelijkenissen, maar in gewone mensentaal sprak Jezus hierover. “En Petrus nam Jezus apart en begon hem te bestraffen.” Je vraagt je af waarom Petrus dat doet. Mag Jezus niet zeggen wat hem te doen staat? Mag hij niet zeggen wat hij wil? Volgens mij is Petrus hier weer een beetje overijverig, zoals hij dat wel vaker was. Want wat gebeurde er nou precies voordat Jezus zegt wat hem te wachten staat? Petrus had geconcludeerd: Gij zijt de Christus. Daar had hij natuurlijk gelijk in. Maar Jezus verbood hun nadrukkelijk met iemand hierover te spreken. Direct daarna gaat Jezus echter zelf openlijk vertellen wat het betekent dat hij de Christus is, namelijk dat hij moest lijden en sterven en opstaan. Die Petrus dacht natuurlijk: ho ho, wacht eens even, die meester van mij heeft net nog gezegd dat je daarover niet mag praten en nu gaat hij er zelf in alle openheid over praten! En Petrus nam hem terzijde en begon hem te bestraffen.

Maar Jezus keerde zich om en, ziende naar zijn discipelen, bestrafte hij Petrus en zeide: “Ga weg achter mij, Satan, want u bedenkt niet de dingen van God, maar die van de mensen.” Petrus was even vergeten dat hij een leerling was, en niet een meester. Hij dacht even de woorden van Jezus beter te begrijpen dan Jezus zelf. Hij

was even vergeten dat hij niet de leider was, maar een discipel zoals die andere discipelen die wel luisteren naar wat hun leermeester zegt.

“Ga weg achter mij, Satan, want u bedenkt niet de dingen van God, maar die van de mensen.” Weten we nog steeds niet goed wat dat ‘Satan’ te betekenen heeft. Ja, we weten dat het niet het rode beest is. We hebben afgesproken dat Marcus ons gaat vertellen wie of wat Satan is. Maar als we alleen dit stukje uit het evangelie naar Marcus lezen, wordt het nog niet duidelijk. We moeten Marcus zijn hele verhaal laten vertellen en er niet alleen maar een klein stukje uit lezen. Laten we daarom bij het begin beginnen te lezen, bij Marcus 1:1, en stoppen bij Marcus 16:20. — Dat gaan we niet echt doen hoor, want straks wordt de koffie koud, en om 11:00 uur wordt hier een mis bediend voor onze katholieke broeders en zusters. Maar stel dat we dat zouden doen. Stel dat we het hele evangelie zouden lezen. Dan zouden we nog een beetje in onze oren hebben wat er allemaal voorafgegaan is aan het verhaal dat we nu hebben gelezen, nietwaar? Zouden we dan misschien de naam Satan al eerder gehoord hebben? En dat we dan nu denken: aha! daar heb je ‘m weer? En inderdaad: er zijn drie plaatsen waar Satan al eerder voorkomt in het evangelie naar Marcus. Ik noem ze.

Hoofdstuk 1. “En het geschiedde in die dagen, dat Jezus Nazaret in Galilea verliet en Zich door Johannes in de Jordaan liet dopen. En terstond, toen Hij uit het water opsteeg, zag Hij de hemelen scheuren en de Geest als een duif op Zich nederdalen. En een stem uit de hemelen: Gij zijt mijn Zoon, de geliefde; in U heb Ik mijn welbehagen. En terstond dreef de Geest Hem uit naar de woestijn. En Hij werd in de woestijn veertig dagen verzocht door de Satan en Hij was bij de wilde dieren, en de engelen dienden Hem.” Wat horen we hier over Satan? Satan is een verzoeker. Hij probeert Jezus op andere gedachten te brengen.

Hoofdstuk 3, als Jezus net een kwade geest heeft uitgedreven. “En Hij riep hen tot Zich en sprak tot hen in gelijkenissen: Hoe kan de satan de satan uitdrijven? En indien een koninkrijk tegen zichzelf verdeeld is, kan dat koninkrijk zich niet staande houden. En indien een huis tegen zichzelf verdeeld is, zal dat huis niet kunnen bestaan. En indien de satan opstaat tegen zichzelf en verdeeld is, kan hij niet bestaan, doch is hij aan zijn einde.” Wat horen we hier over Satan? Satan heeft te maken met kwade geesten die mensen aanzetten tot kwade dingen. Satan staat lijnrecht tegenover Jezus. Waar Jezus is, kan Satan niet bestaan.

Hoofdstuk 4, over de gelijkenis van de zaaier. “Sommigen zijn als het zaad dat op de weg valt: het woord wordt wel gezaaid, maar wanneer ze het gehoord hebben, komt meteen Satan om het woord weg te graaien dat in hen gezaaid is.” Wat horen

we hier over Satan? Satan neemt het goede woord van God, dat in mensen gezaaid wordt, weg.

Dat zijn de drie dingen die Marcus zegt over de Satan voordat we Jezus tegen Petrus horen zeggen: "Ga weg, achter mij, Satan!". We kunnen dus drie dingen over Satan zeggen.

1. Satan is een verzoeker. Hij probeert Jezus op andere gedachten te brengen.
2. Satan staat lijnrecht tegenover Jezus. Hij zet mensen aan tot kwaad.
3. Satan is iemand die het goede woord van God wegneemt.

"Maar Jezus keerde zich om en terwijl hij zijn discipelen aankeek, bestrafte hij Petrus en zei: "Ga weg achter mij, Satan, want u bedenkt niet de dingen van God, maar die van de mensen." Petrus probeert Jezus op andere gedachten te brengen. Petrus staat hier lijnrecht tegenover Jezus. Petrus doet afbreuk aan de goede woorden die Jezus heeft gesproken. Dat is wat Marcus ons hier wil zeggen! Gij zijt niet bedacht op de dingen Gods, maar die der mensen, Petrus! Jij wilt niet luisteren naar God, jij wilt niet gehoorzamen aan zijn wil, jij accepteert zijn plannen niet!

Petrus wordt hier door Jezus Satan genoemd. In de Bijbel ben je namelijk wat je doet. Ook al heet je Petrus en hoor je bij de twaalf uitverkorenen: als jij je gedraagt als Satan, verdien je het om bij die naam genoemd te worden. En dan verdien je het om terecht gewezen te worden.

Maar dan de grote hamvraag voor ons moderne mensen die alles zwart op wit willen hebben. De grote vraag waarop we een eenduidig antwoord willen. Bestaat Satan nou echt? Wij moderne mensen hebben het er soms maar moeilijk mee, met dat soort vragen. Bestaat Satan echt? Nu, dat rode mannetje dat naar zwavel stinkt, ik mag toch hopen dat dat niet bestaat - want hij zou worden uitgelachen op straat - en ik denk ook niet dat hij bestaat. In Gods Woord lees ik in ieder geval niets over dat soort stripfiguren. Maar over Satan lees ik wel. En als we horen wat Marcus over Satan zegt: Satan probeert je zover te krijgen dat je de wil van God niet doet... Satan zet mensen aan tot kwaad... Satan neemt het goede Woord van God weg... en het is waar dat je bent wat je doet - dan kun je toch niet anders dan concluderen dat Satan toch echt bestaat. Ja, nog steeds worden we door duizend en een dingen afgeleid van het doen van de wil van God. Nog altijd is er die verzoeking. Nog altijd doen mensen elkaar de meest vreselijke dingen aan zonder dat er een duidelijke oorzaak is. Nog altijd worden mensen aangezet tot het doen van kwaad. En ja, nog steeds zijn we door toedoen van duizend en een dingen doof en blind voor het heilzame Woord van God. Satan bestaat inderdaad, als kwade macht, als de grote verleider die soms akelig dichtbij komt, die geest van twijfel en onzekerheid.

Maar het evangelie zou geen blijde boodschap zijn als daarmee het laatste woord gezegd zou zijn. Weet u, als Jezus tegen Petrus zegt: "Ga weg, achter mij, Satan!" - dan is dat in het evangelie naar Marcus voor het laatst dat er sprake is van deze Satan. Zodra het tweede deel van het evangelie begint en Jezus zegt: "de Mensenzoon moet lijden, sterven en opstaan", en het wordt in gang gezet, het gaat beginnen, het evangelie wordt werkelijkheid - dan is er geen plaats meer voor Satan. Diezelfde Satan kan niet meer bestaan zodra het grote heilsgebeuren begint.

Dus: bestaat Satan? Ja, hij bestaat. We hoeven niet zo hard te zoeken bij onszelf, in ons eigen leven, voordat we dat kunnen beamen. Zulke geloofshelden zijn we niet. Genoeg twijfel in ons hart. Genoeg eigenwil om de wil van God te negeren. Genoeg verwarring in ons hoofd. Dat bestaat allemaal nog, ook na het lijden, de dood en de opstanding van Jezus Christus. Maar het evangelie belooft ons dat er een eind komt aan alle twijfel, eigengereidheid en verwarring. Want Satan heeft zijn bestaansrecht verloren. Hij mag er niet meer zijn. "Ga weg, achter mij, Satan!" De grote tijd van bevrijding is aangebroken toen Jezus die woorden sprak in de oren van Petrus en van de menigte die eromheen stond. En die grote tijd van bevrijding breekt voor ons aan, zodra die woorden in onze oren klinken. Waar het Woord van God klinkt in ons leven, daar is geen plek voor Satan, geen plek voor twijfel, verwarring, onverschilligheid en koppigheid. Niets van dat alles! Waar het Woord van God klinkt is geen vertoebling, geen onduidelijkheid. De Woorden van God zijn woorden van volstreekte bevrijding. De Woorden van God zijn heilzaam. Ze zorgen ervoor dat we goed voor elkaar kunnen zijn, ze zorgen dat we het goede in elkaar naar boven kunnen halen en daarmee God de eer kunnen brengen die hem toekomt. Er is geen macht in de hemel of op aarde die ons dan nog tegen kan houden. Ook niet als die macht Satan heet.